

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ הָאֲזִינוּ-שׁוֹבָה תשפ"א

כלה ו/או בן? (3)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

נבואת הושע, המגדירה את הקשר בין קודשא בריך הוא לכנסת ישראל כקשר מוחלט, שבלתי ניתן לניתוק, גם אם הכלה תשרך את דרכיה, ח"ו, הובאה בדברינו לראש השנה תשפ"א.

הקשר המוחלט איננו פוטר את עם ישראל מעונש על חטאיו, אף על פי כן, הושע מחדש חידוש מפתיע, מדהים בעוצמתו. כדי להבין לעומק את המסר של הנביא הושע, נתחיל דווקא באזהרות ובעונשים שהושע מנבא עליהם, כתגובה על החטאים. הושע יוצא בחריפות נגד המלכות בשומרון וכוחה הצבאי מדיני: "...וְהַשְּׁבֵתִי מִמְלֶכֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְשִׁבְרֵתִי אֶת קֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל בְּעַמְקֵי יַרְדֵּן... אֶתֵּן לָךְ מִלֶּךְ בְּאֶפְרַיִם וְאֶקַּח בְּעַבְרָתִי" (י"ג יא).

הביטויים הם קשים וחריפים. מידת הדין מאוד בולטת בנבואתו: "כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֶרְחֵם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל" (א' ו), "וְשִׁמְתִּיהָ כַּמְדָּבָר וְשִׁתָּהּ כְּאֶרֶץ צִיָּה וְהִמַּתִּיהָ בְּצַמָּא" (ב' ה).

הדרך בה יינתן העונש היא נטולת רחמים, ויש בה גם ממידת האכזריות: "כִּי אֲנֹכִי כֹשֶׁחַל לְאֶפְרַיִם וְכַפְּפִיר לְבֵית יְהוּדָה אֲנִי אֲנִי אֶטְרֹף וְאֶלֶף אֶשָּׂא וְאֵין מִצִּיל" (ה' יד), "וְאָהֳיָה לָהֶם כְּמוֹ שֶׁחַל כְּנָמֵר עַל דֶּרֶךְ אֲשׁוּר: אֶפְגָּשֶׁם כְּדָב שְׁפוּל וְאֶקְרַע סָגוּר לָבָם וְאֶכְלֶם שָׁם כְּלֵבִיא חֵית הַשְּׂדֵה תִבְקַעֵם" (י"ג ז - ח).

רחמיו של אדם על צאצאיו הם מן המפורסמות, כדברי המשורר: "כְּרַחֵם אָב עַל בְּנָיִם" (תהלים ק"ג יג) או כמענה הנביא לטענת כנסת ישראל: "וּתְאִמְרָ צִיּוֹן עֲזַבְנִי וְקִנְיָ וְאֲדַנִּי שְׂכַחְנִי" - "הַתְּשַׁפַּח אִשָּׁה עוֹלָה מִרַחֵם בֶּן בְּטָנָה גַם אֱלֹהֵי תִשְׁכַּחְנָה וְאֲנֹכִי לֹא אֶשְׁכַּחְךָ" (ישעיהו מ"ט יד - טו). אבל, בנבואת הושע, גם העוברים והילדים נפגעים במידת הדין, ר"ל, הנביא קורא: "תֵּן לָהֶם יִלְנֹק מֶה תִתֵּן תֵּן לָהֶם רַחֵם מִשְׁפִּיל וְשֹׁדֵים צִמְקִים: הֲכֵה אֶפְרַיִם שְׂרָשָׁם יִבֵּשׂ פְּרִי בַל יַעֲשׂוּן גַם כִּי יִלְדוּן וְהִמַּתִּי מִחֲמַדִּי בְטָנָם" (ט' טו-טז). "כִּי אִם יִגְדְּלוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשִׁפְלִיתִם מֵאָדָם כִּי גַם אוֹי לָהֶם בְּשׁוּרֵי מֶהֶם: ... וְאֶפְרַיִם לְהוֹצִיא אֶל הַרְג בְּנָיו" (ט' יב-יג). החורבן שיבוא על הארץ, על פי נבואת הושע, הוא מוחלט לכאורה, סופה של שומרון כסופם של סדום ועמורה ושאר ערי הכיכר: "אֶתֵּנָהּ כְּאֶדְמָה אֲשִׁימֶךָ כְּצַבְאִים" (י"א ח, עיינו בראשית י"ד ב).

כל זה קרה בסוף ימי הושע, כאשר האשורים כבשו, באכזריות נוראה, את ממלכת ישראל וחלקים נרחבים של ממלכת יהודה. ההפתעה מחכה לנו בפרק האחרון, שהוא גם הפטרת שבת שובה, הנקראת על שם המילה הראשונה שלה: "שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד יִקְנֹךְ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ: קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל יִקְנֹךְ אֱמָרוּ אֵלָיו כֹּל תִּשָּׂא עֲוֹן וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: ... אֶרְפָּא מְשׁוֹכְתֶם אֲהַבֵּם נְדָבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמְנוּ: אֶהְיֶה כְּשֶׁל לְיִשְׂרָאֵל: פִּרַח פְּשׁוּשָׁנָה וְרַךְ שְׂרָשָׁיו פִּלְכָנוּן: יִלְכוּ יִנְקוּתָיו וְיֵהִי כְזֵית הָאֲדוּמִי וְגֵרִית לוֹ פִּלְכָנוּן: יִשְׁבוּ יִשְׁבֵּי בְצִלוֹ יִחִיו דָּגָן וְיִפְרְחוּ כַגֶּפֶן זָכְרוּ פִּינִין לְכָנוּן" (הושע י"ד ב - ח). פסוקים אלה, כמו נלקחו ממגילת שיר השירים, הטל, השושנה, הלבנון, היין והגפן, הפריחה. כולם חוזרים ונשנים בשיר השירים. (בהזדמנות קרובה, בע"ה, נעסוק בקשרים נוספים בין ספר הושע ומגילת שיר השירים)

המסר הוא: קודשא בריך הוא תמיד ישיר לרעייתו את שיר השירים שכולו קודש קדשים. התשובה בא תבוא ואיתה יתוקן העולם, ויתוקנו הקשרים הבלתי ניתנים לפרימה בין הדודים, עת דודים בא תבוא גם אם, ח"ו, בינתיים החושך מכסה ארץ.

בימינו אנו זוכים מהרבה בחינות לשמוע את קול הזמיר ואת קול התור, הבה נתפלל כי נזכה לראות במהרה גם את הסתלקותה של המגפה. תשובה של אחדות פנימית, תזרו גם את ההתאחדות מחדש של הרעיה והדוד.

לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל ט"י בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרת גיטה (ד' באב) ור' אברהם קליין ז"ל, (י"ח באייר)	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מרים שטרן ע"ה ח' באב תשע"ט	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד

לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

השתתפות בעלות סלילת כביש של תושבים בעלי מגרש כפול

'ארץ חמדה גזית' עפרה / אייר תשע"ז / תיק מס' 77006

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב עמוס ראבילו, הרב שמעון גרבוז

המקרה בקצרה: התובעים והנתבעים כולם הם בעלי מגרשים בישוב מסוים. הנתבעים הם בני זוג המחזיקים במגרש כפול. הרשות המקומית החליטה לסלול כביש חדש לתושבי השכונה באיזור שבו הם מתגוררים, וחייבה את התושבים בתשלום אגרה על סלילת הכביש. לטענת התובעים על הנתבעים לשלם תשלום כפול משום שהם בעלי מגרש כפול, כשם שהם שילמו עבור כל התשתיות תשלום כפול. לטענת הנתבעים מגרשם הוא מגרש אחד מוגדל ולא שני מגרשים, כמו כן הם שילמו על התשתיות פי שניים משאר התושבים רק על מנת להימנע ממחלוקת, בנוסף הם טענו כי תביעה זו צריכה להיות מוגשת על ידי הישוב ואין סמכות לתושבים פרטיים להגיש אותה.

פסק הדין: יש לראות את הנתבעים כבעלי מגרש כפול, ועליהם לשלם פי שניים.

נימוקים בקצרה:

א. סמכות השכנים לחייב את שכניהם להשתתף בעלות הכביש

הגמרא (בבא בתרא ז ע"ב) כותבת ששכנים בחצר משותפת יכולים לכפות את אלה לבנות בית-שער ודלת לחצר, ואילו רשב"ג חולק. הרמב"ם (שכנים ו, א) פסק כדברי חכמים, וכך פסקו הרשב"א והר"ן (על הגמרא שם). והוסף ההגהות מיימוניות (על הרמב"ם שם) שהוא הדין לכל דבר שיש בו צורך, ניתן לכפות את השכנים להשתתף בהוצאות. מקור הדברים במהר"ם מרוטנבורג, ממנו עולה שהוא הדין בכל דבר שיש בו צורך גדול, גם אם אינו חיוני ממש. מדברי הפוסקים עולה שכל דבר שיש צורך גדול או שנהוג באותו המקום, יכולים השכנים לכפות זה את זה לעשותו. במקרה זה, מדובר בצורך גדול, משום שזה כביש נחוץ, ולכן לשכנים התובעים יש סמכות לתבוע את ההשתתפות בתשלום. בדברי מלכיאל (א, צו) וקובץ שיעורים (בבא בתרא מ) כתבו שהטעם לכפייה זו הוא משום תקנת חכמים, שתיקנו שניתן לכפות על שכן לשלם עבור ההנאה שתהיה לו מהשירות. בנוסף ניתן לראות בדין זה הרחבה של "דין נהנה", המחייב אדם לשלם עבור הנאה ממונית שנגרמה לו, גם אם לא ביקש אותה. כמו שמובא במשנה (בבא בתרא ד ע"ב) לגבי אדם שהקיף בגדר את חצר חבירו, שחברו חייב לשלם את ההנאה שנהנה מהגדר שנבנתה גם אם לא ביקש זאת. לפיכך, גם אם הנתבעים לא רצו את הכביש עליהם לשלם על ההנאה מהשימוש בו.

ב. קביעת הנוסחה לחלוקת ההוצאות על בניית הכביש

לטענת הנתבעים בשכונה בה ייבנה הכביש מתגוררות 6 משפחות, ורק 2 הגישו תביעה נגדם, ממילא אין כאן רוב שמוסמך לקבוע כיצד יחולקו הוצאות סלילת הכביש. אלא ששתי המשפחות שלא הגישו את התביעה ביקשו גם הם מבית הדין להכריע כיצד לחלק את ההוצאות.

בית הדין פסק שיש לחלק את ההוצאות על פי מספר המגרשים משלוש סיבות:

- א. הרמ"א (ח"מ קסג, א) פסק שכאשר יש הצבעה בקהילה, מי שלא אומר את דעתו, אינו נספר, והולכים לפי שאר האנשים שאמרו את דעתם. וכתב בשו"ת חתם סופר (ח"מ, קטז) שאם הכריזו על אסיפה ואדם לא בא, הרי שמסר כוחו לאלו שבאו. בדומה לכך במקרה זה שתי המשפחות שלא הגישו את התביעה הביעו את דעתם שהם מקבלים את ההחלטה שתתקבל, ממילא, יש כאן רוב של שתי משפחות התובעים כנגד משפחה אחת של הנתבעים.
 - ב. המרדכי (בבא בתרא תעה) הוכיח מהגמרא (בבא קמא קטז ע"ב) שהולכים לפי מנהג המקום בדיני הללו. בפני בית הדין הונחו ראיות כיצד נהגו ביישובים בסביבה וביישובים מרוחקים. התמונה העולה היא שאין מנהג מוחלט בעניין הזה, אך נראה שהמנהג נוטה לכך שמשלמים תשלום כפול על מגרש כפול.
 - ג. בספר מצפה שמואל (על תוספתא בבא מציעא יא, א) הוכיח מלשון התוספתא שגם מיעוט התושבים יכולים לכפות על הרוב לשלם עבור דברים שיש בהם צורך גדול. לעומת זאת מהרמ"א (ח"מ קסג, א) נראה שהחלטות כאלו מתקבלות על ידי רוב. הדברי מלכיאל (א, לה, א) הסביר שהולכים אחרי הרוב כאשר יש מחלוקת בשאלה אם יש צורך בשירות עבור העיר, אבל בשירות שבוודאי נדרש, גם המיעוט כופה את הרוב.
- למעשה, בית הדין קבע שבמקרה זה יש רוב התומך בבניית הכביש ולכן ניתן לחייב את הנתבעים.

ג. שיעור התשלום שעל הנתבעים לשלם

בין הצדדים היתה מחלוקת האם הנתבעים מחזיקים בשני מגרשים או במגרש אחד גדול. במסמך שהוצג בפני בית הדין היתה הודאה מפורשת של הנתבעים כי יש להם שני מגרשים. אולם, לטענתם הם חתמו בעל כרחם על מסמך זה, בגלל שהישוב הוציא צו להפסקת העבודות בביתם. להבנת בית הדין לא מדובר כאן באונס המוגדר בהלכה (שולחן ערוך ח"מ רה, ו) משום שלפי דבריו של הנתבע בבית דין הוא חתם על המסמך מכל מיני שיקולים ולא בגלל אונס אמיתי. בנוסף הוכח שהמזכירות מתייחסת למגרש הנתבעים כאל שני מגרשים בתוספתא (בבא מציעא יא, ט) מבואר ששיעור התשלום על צרכים משותפים של בני העיר, הוא לפי ההנאה של כל אחד ואחד מהם. לכן גם יש הבדל בין אדם שגר בעיר זמן רב, לבין אדם שגר בעיר זמן מועט. בדומה לכך, אדם בעל שטח גדול יותר צריך לשלם יותר, כפי שכתב בספר משכנות ישראל טז, ו, לגבי עלות שמירת הרכוש. לפיכך, פסק בית הדין כי הנתבעים מחזיקים בשני מגרשים ויש לשלם לפי מספר המגרשים.

למעבר לפסק הדין

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

חילול השם

”על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל” (לב, נא)

מבוסס על הערך: חלול ה', שבאנציקלופדיה התלמודית כרך ט"ו

מקורו וגדרו. כל בית ישראל מזהרים שלא לחלל את השם (רמב"ם יסודי התורה פ"ה ה"א), שנאמר: וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ויקרא כב לב. רמב"ם שם). חילול השם הוא ההיפך מקידוש השם (ספר המצוות להרמב"ם לא תעשה סג; החינוך מצוה רצה). וכתבו הרמב"ם (שם) והחינוך (שם) שלא זה נחלק לשלשה חלקים: א) בעבירה באונס, באופנים שאמרו שחייב למסור את נפשו וייהרג ואל יעבר, והוא עבר ולא נהרג; ב) בעבירה במזיד, באופן שיש בה חילול השם, כגון שעושה להכעיס, שמלבד הלאו המיוחד על עצם העבירה יש בה אף לאו של חילול השם; ג) באדם חשוב, שבני אדם למדים ממנו, שעושה מעשים שהבריות מרננים אחריו בשבילם, אף על פי שאינם עבירות. בעבירה במזיד. כל העובר מדעתו, בלא אונס, על אחת מכל המצוות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס - היינו שעושה עבירה שאין בה תאוה ולא הנאה, אלא מכיון בפעולתו למרד ופריקת עול מלכות שמים (ספר המצוות לרמב"ם שם) - הרי זה מחלל את השם, ואם עבר בעשרה מישראל, הרי זה חילל את השם ברבים (רמב"ם יסודי התורה שם ה"י וספר המצוות שם ומאמר קידוש השם).

כל העובר עבירה בפרהסיא, אפילו לתיאבון, הרי זה מחלל את השם (עי' סנהדרין פב א ור"ן ותורת חיים שם), לפי שבני אדם רואים ולומדים ממעשיו (עי' רש"י סנהדרין שם ד"ה שמואל), וכן אמרו: נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא, שנאמר: כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים אִישׁ גִּלְוָלוּי לְכוּ עֲבְדוּ וְגו' וְאֵת שֵׁם קִדְשִׁי לֹא תַחַלְלוּ (יחזקאל כ לט. ר' אבהו משום רבי חנינא קדושין מ א), שהרואה מזלזל בכבוד המקום (רש"י שם), וכל החוטא ומחטיא אחרים, הרי זה מחלל את השם (רש"י יומא פו א ד"ה חילול השם; הרע"ב ותוס' יום טוב יומא פ"ח מ"ח).

המביא דין ישראל לפני ערכאות של גוים (עי' גיטין פח ב), הרי זה מחלל את השם ומייקר שם האלילים להשביחם, שנאמר: כִּי לֹא קְצוֹרְנוּ צוּרִים וְאֵינֵינוּ פְּלִילִים (דברים לב לא), שכשאויבינו פלילים - שופטים אותנו - זהו עדות לעילוי יראתם (רש"י שמות שם, ומקורו מתנחומא משפטים ג: שכל מי שמניח דיני ישראל וכו' כפר בהקב"ה תחלה וכו').

באדם חשוב. יש דברים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם - שאין ראוי לאדם כמוהו לעשות, שנדרש ממנו יותר מאחרים (מאמר קידוש השם להרמב"ם) - ואף על פי שאינם עבירות הרי זה חילל את השם. והכל לפי גודלו של החכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפניו משורת הדין (רמב"ם יסודי התורה שם ה"א; ספר המצוות שם; סמ"ג לאו ב וסמ"ק סי' פה ע"פ יומא שם). לפיכך אמרו בכל מקום שאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו (עי' שבת נא א). ורש"י (שבת לג א ד"ה חלול השם) פירש שחילול השם באדם חשוב הוא לפי שבני אדם למדים ממנו, ואם אינו נזהר במעשיו נמצאו הקטנים מזלזלים על ידו בתורה ואומרים זה מבין שאין ממש בתורה ובמצוות ונמצא השם מתחלל, שנעשו דבריו חולין, וכל שכן כשאדם חשוב עובר עבירה הרי זה חילול השם, שאחרים למדים ממנו לעשות כן (רש"י קדושין מ א ד"ה עבירה שעושה פירות).

חילול השם באדם חשוב, פירשו אמוראים בכמה דוגמאות: רב אמר כגון שקונה בשר מן הטבח, ואינו נותן דמיו לאלתר (יומא פו א), שמביא עצמו לידי חשד (מאירי שם), שכשהוא מאחר לפרוע אומרים שהוא גזלן ולמדים ממנו להיות מזלזל בגזל (רש"י שם).

רבי יוחנן אומר שחילול השם הוא כגון אדם חשוב כמותו שהולך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין (יומא שם), שאין הכל יודעים שנחלש בלימודו, ולמדים ממנו להיבטל מתלמוד תורה (רש"י שם, ועי' ספר חסידים סי' תקכב שלא יקבל עליו דברי חסידות אם לא יוכל לעשות תמיד, שיהיה חילול השם כשימנע מעשותם). וכן כל תלמיד חכם שפורש מדברי תורה להבלי הזמן, הרי זה חילול השם (מאירי שם). אביי אמר כגון שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו: אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלימדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלים מעשיו וכמה מכוערים דרכיו, העבודה (לשון שבועה) שלא נלמוד תורה ולא נלמד את בנינו תורה, ונמצא שם שמים מתחלל על ידו (תנא דבי אליהו רבה פכ"ח; יומא שם).

תשובתו וכפרתו. התשובה והכפרה על עון חילול השם קשה היא מכל העבירות שבתורה, שמי שיש בידו חילול השם אין כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורים למרק, שנאמר: וְנִגְלָה בְּאָזְנֵי ה' צְבָאוֹת אִם יִכְפֹּר הָעוֹן הַזֶּה לְכֶם עַד תִּמְתּוּן (ישעיה כב יד. יומא פו א; ירושלמי שם פ"ח ה"ז וסנהדרין פ"א ה"א; אבות דרבי נתן פכ"ט; רמב"ם תשובה פ"א ה"ד). בירושלמי (שם ושם) אמרו שתשובה ויום הכפורים מכפרים שלישי, ויסורים שלישי, ומיתה ממרקת שלישי. וכתב רבנו בחיי (ויקרא כב לב ובכד הקמח ע' חלול השם, וכעין זה בשערי תשובה לרבנו יונה שער ד סי' ה) שמצינו תקנה לעון חילול השם על יד שיקדש את השם באותו דבר שחיללו, ועל זה אמר הכתוב: וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ויקרא שם), לימד הכתוב שתקנת חילול השם בקידוש השם, וכן אמר הכתוב (משלי טז ו): בְּחֶסֶד וְאֱמֶת יִכְפֹּר עוֹן, כי הודעת האמת והשיבו לבצרון הוא כבוד אלקים, כענין שנאמר: דָן דִּין עֲנֵי וְאֶבְיוֹן אֲז טוֹב הָלוֹא הִיא הַדַּעַת אֲתֵי נְאֻם ה' (ירמיה כב טז. שערי תשובה שם).¹

1 מותוך ע' חלול השם, כרך טו, פרקים א. ג, ד, ה, ח

לעיין שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיין גב' לורין הופמן ז"ל	לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
--	--	---------------------------------	--	--

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

שו"ת במראה הבזק

(מתוך מהדורה מיוחדת לזמן מגפת הקורונה)

Jerusalem, Israel

ירושלים, ישראל
אלול תש"ף

הנחיות לתפילות בימים נוראים בימי מגפת הקורונה

הנחיות כלליות:

כמובן שיש להקפיד על כל הנחיות של הרשויות הרפואיות, ובכלל זה לבישת מסכות, שמירת מרחק, שטיפת ידיים, חיטוי המקום, וצמצום מספר האנשים במרחבים סגורים ופתוחים בהתאם להנחיות. מומלץ לקיים מניינים קטנים נפרדים, על מנת לצמצם את כמות הנוכחים בכל מניין, ובכך להמעיט את הסיכון שבהתפשטות המגפה. (יש להקפיד במיוחד במרחב הסגור שיהיה מרווח מספיק בהתאם להנחיות לכן יש עדיפות גדולה למניינים במרחב הפתוח בכל מקום שזה מתאפשר).
בראש השנה ויום הכיפורים במיוחד יש עדיפות גדולה מאוד להתפלל כותיקין. יש בכך גם הידור מצווה. כל אדם שיש לו ספק אם הוא נשא ובוודאי אם הוא חייב בידוד אסור לו להשתתף בתפילה במנין, אלא אם הוא מצטרף ממרפסת או חלון ביתו למנין על פי הכללים.

קיצור זמן התפילה:

ניתן לקצר את התפילות במידת הצורך, באופנים הבאים:

1. הימנעות מקטעי החזנות וצמצום למינימום של השירה.
2. השמטת תפילות "מי שברך" בקריאת התורה.
3. השמטת פיוטים: מצד הדין, את כל הפיוטים ניתן להשמיט במידת הצורך. עם זאת, מומלץ שכל רב קהילה ביחד עם קהילתו יחליטו אם יש פיוטים מרכזיים שחשוב להם לומר בציבור, כגון "ונתנה תוקף" בנוסח אשכנז. אם יוחלט על השמטת פיוטים, כל אחד יכול להשלימם בביתו לפני או אחרי התפילה.
4. ניתן להתחיל את התפילה בברוך שאמר, ובמידת הצורך בנשמת כל חי.

קריאת התורה:

לגבי קריאת התורה, נציע את סדר העדיפות הבא¹:

1. התקנת מחיצה שקופה בין העולה לבעל הקורא, אשר תאפשר לעולה לקרוא ביחד עם בעל הקורא מספר התורה.
2. העולה יעמוד במרחק שתי מטרים מבעל הקורא. אם יוכל עדיין לקרוא מספר התורה, מה טוב, אך אם לא, עדיין רשאי לעלות תוך הסתמכות על הדעות שאינן צריך לקרוא בעצמו.
3. בעל הקורא יעלה את כל העליות.

תקיעת שופר:

יש לתקוע בשופר כאשר הפתח הרחב מכוסה על ידי מסכה². בנוסף, על התוקע לעמוד בחוץ באוויר הפתוח, או לחלופין להחזיק את השופר כאשר פתחו הרחב מופנה כלפי חוץ דרך חלון.
מי שאינו יכול לשמוע את כל מאה הקולות כנהוג, ישמע לכל הפחות שלושים קולות: תשר"ת ג' פעמים, תש"ת ג' פעמים, תר"ת ג' פעמים³.

בעלי תפקידים בתפילה:

אם אין במנין מי שיודע להיות שליח ציבור, רשאי חזן שכבר התפלל במניין אחר להתפלל חזרת הש"ץ עבור המניין על מנת להוציאם ידי חובה⁴. ולא יתפלל שוב תפילת חלש, רק חזרת הש"ץ. וכן רשאי בעל קורא שכבר קרא בתורה במניין אחר לקרוא עבורם, וכן רשאי תוקע שכבר תקע במניין אחר לתקוע בשופר עבורם⁵.

הנחיות מיוחדות ליום כיפור:

באופן כללי, ישנה חשיבות יתרה שאנשים יוכלו לקיים את הצום כהלכתו מאשר את התפילות בציבור. לכן יש להימנע מקיום תפילות ארוכות בחום היום במרחב הפתוח. המלצתנו היא לקיים מניינים קטנים במקומות ממוזגים בהתאם להנחיות, או כאמור לעיל מנייני ותיקין מקוצרים במקומות מוצלים אשר יסתיימו לפני שעות הבוקר החמות. גם אחרי הצהריים ניתן לקצר את תפילות מנחה ונעילה ולהתחיל אותם בשעה מאוחרת מהרגיל לאחר כלות שעות הצהריים החמות. כל מי שישנו חשש שנדבק במחלת הקורונה, עליו להתייעץ עם רופא אם עליו לצום ביום כיפור, ובכל מקרה של ספק, לא יצום.

להלן הנחיות לאכילה ושתייה פחות מכשיעור ביום כיפור:

1. אדם הנצרך מחמת פיקוח נפש לאכול ולשתות ביום כיפור, לכתחילה יאכל וישתה פחות מכשיעור וישהה בין אכילה לאכילה, ובין שתייה לשתייה. אולם אם אין די לו בכך יאכל וישתה כל צרכו⁶.
2. שיעור השתייה ביום כיפור הוא כמלוא לוגמיו (שלחי אחת תהיה מליאה משקה ובולטת), ומשערים כל אדם לפי מה שהוא⁷. לכן לכתחילה כל אדם שיודע שיצטרך לשתות ביום כיפור ימדוד לפני יום כיפור כמה הוא כמלוא לוגמיו שלו, וישתה קצת פחות משיעור זה. דרך נוחה למדוד היא למלא את כל פיו ולחיינו מים משני הצדדים, לפלוט את המים לכלי מדידה, וחצי מזה הוא מלוא לוגמיו⁸. אם לא מדד לפני יום כיפור יסמוך על שיעור שמדדו לאדם ממוצע, והיינו ש-40

- סמ"ק הוא פחות מכמלוא לוגמיו לאדם ממוצע⁹. ניתן גם לערב דבר מר במים, ואז ניתן לשתות אפילו יותר מכשיעור בבת אחת.¹⁰
3. לכתחילה יש להפסיק בין שתייה לשתיה כדי אכילת פרס, אולם אם יש צורך יכול להפסיק פחות, והיינו כדי שתיית רביעית¹¹. ישנן דעות רבות כמה הוא כדי אכילת פרס, והן נעות בין 2 דקות עד 9 דקות¹². לכן לכתחילה ישהה בין שתייה לשתיה 9 דקות, ואם צריך ישהה פחות מכך, כמה שיוכל לשהות. ובמקום צורך גדול יותר יסמוך על השיטה שהשיעור הוא כדי שתיית רביעית, וישהה בין שתייה לשתיה כחצי דקה בלבד¹³.
 4. שיעור אכילה ביום כיפור הוא ככותבת הגסה¹⁴. למעשה, שיערו הפוסקים שנפח של 30 סמ"ק הוא פחות מכותבת הגסה, ובמקום של יותר צורך יש להקל עד 45 סמ"ק¹⁵. יש להפסיק בין אכילה לאכילה כדי אכילת פרס, שהוא כאמור לעיל בין 2 דקות ל-9 דקות, ולכן לכתחילה ישהה 9 דקות, ואם צריך ישהה פחות מכך כמה שיוכל לשהות, ולכל הפחות ישתדל לשהות לפחות 2 דקות.
 5. אכילה ושתייה אינם מצטרפים, ולכן אין צורך לשהות בין אכילה לשתיה¹⁶.
 6. כאמור לעיל, אם לא יספיק לו אכילה או שתייה פחות מכשיעור, ואפילו אם ספק אם יספיק לו, אל יחמיר במקום ספק פיקוח נפש ויאכל וישתה כל צרכו¹⁷.
 7. מוטב שאדם ינוח בביתו ויקיים את הצום, או לכל הפחות יאכל וישתה פחות מכשיעור, מאשר שילך לבית הכנסת ויצטרך לאכול ולשתות יותר¹⁸.

- 1 עיינו בתשובה המפורטת בנושא לקמן סימן ז.
- 2 עיין בתשובתנו לקמן סימן יד כיסוי שופר במסכה.
- 3 שו"ע אורח חיים תקצ, ב.
- 4 ציץ אליעזר טז, יד.
- 5 שו"ע אורח חיים תקפה, ב.
- 6 שו"ע אורח חיים תריח, ח.
- 7 שו"ע אורח חיים תריב, ח.
- 8 שיח נחום סימן לו.
- 9 מדות ושיעורי תורה עמ' רבע, שיח נחום סימן לו.
- 10 שבת שבתון סעיף פד, על פי הרמב"ם יסודי התורה ה, ח; שביתת עשור ב, ה.
- 11 שו"ע אורח חיים תריב, י.
- 12 מדות ושיעורי תורה, עמ' שדמ-שמו.
- 13 שיח נחום סימן לו.
- 14 שו"ע אורח חיים תריב, א.
- 15 מידות ושיעורי תורה, עמ' רמט.
- 16 שו"ע אורח חיים תריב, ב.
- 17 שו"ע אורח חיים תריב, ח.
- 18 שמירת שבת כהלכתה פרק לט סעיף ל, שיח נחום סימן לו.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב יעקב אריאל
הרב פרופ' אברהם שטינברג
הרב פרופ' דרור פיקסלר
הרב פרופ' נתן קלר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
טל שאול בן יפה ויקי ויקטוריה בת דייזי מאירה בת אסתר	ניר רפאל בן רחל ברכה אורית בת שרה ישראל עמיחי בן לאה בתוך שאר חולי עם ישראל	ישראל בן רבקה ישי בן תמר רבקה רינה בת גרונה נתנה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה